Elektronicznie podpisany przez:
ZDZISŁAW PIOTR MUSZAŃSKI
dnia 31 stycznia 2023 r.

UCHWAŁA NR XLIII-227/2023
RADY GMINY WIERZBICA

z dnia 31 stycznia 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023 – 2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40) oraz art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249), Rada Gminy Wierzbica uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023 – 2027, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wierzbica.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Wierzbica

Zdzisław Muszański

Załącznik
do Uchwały Nr XLIII-227/2023
Rady Gminy Wierzbica
z dnia 31 stycznia 2023 r.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2023–2027

Wierzbica 2023r.

Spis treści

I. Wstęp.

II. Teoretyczne podstawy zjawiska przemocy w rodzinie.

1. Pojęcie przemocy w rodzinie.

2.Rodzaje i typy przemocy.

3.Fazy cyklu przemocy.

4.Czynniki sprzyjające przemocy w rodzinie.

5. Skutki przemocy w rodzinie.

III. Podstawy prawne.

IV. Adresaci programu.

V. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Wierzbica.

VI. Realizatorzy programu.

VII. Założenia programu.

1.Cele programu.

VIII. Realizacja programu.

1.Harmonogram realizacji programu.

2.Przewidywane efekty realizacji programu.

IX. Budżet programu.

X . Ewaluacja.

XI. Podsumowanie.

I. WSTĘP

Jednym z nadrzędnych i długofalowych celów polityki prorodzinnej państwa jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz zapobieganie występowaniu postaw i zachowań aspołecznych, grożących patologiami, w tym przemocą w rodzinie.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka kształtującym osobowość, system wartości i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. Dom rodzinny powinien być przestrzenią bezpieczną, gdzie człowiek odczuwa akceptację, zrozumienie, gdzie nabieramy sił i chętnie tam wracamy. Jednak dla wielu, dom nie jest spokojną przystanią, jest miejscem niebezpiecznym, gdzie doznają cierpień fizycznych i emocjonalnych. Warto podkreślić, że przemoc jest zjawiskiem społecznym. Nie ma żadnych granic więc dotyczy szeroko rozumianego społeczeństwa, w tym szczególnie rodziny. Przemoc wobec najbliższych związana jest ze zwykłym, codziennym przejawem funkcjonowania rodziny, a jej występowanie jest częste i na tyle powszechne, że zjawisko to jest aprobowane kulturowo, a ofiary przemocy często pozostają z tym problemem same. Brak w nich siły, aby przerwać „koło" przemocy, przyzwyczajają się do istniejącego stanu rzeczy, aż w końcu zanika w nich nadzieja na zmianę swojego losu. Ofiary przemocy często nie mają wsparcia ze strony bliskich, przyjaciół, znajomych oraz brak im wiedzy na temat form pomocy i instytucji, które świadczą pomoc i wsparcie. Nikt nie zasługuje na bicie, krzywdzenie, maltretowanie czy uwłaczanie godności, bez względu na co zrobił czy powiedział. Nikt nie ma prawa znęcać się, poniżać, bić innych. Przyczyny pozostawania ofiar przy sprawcy, wynika przede wszystkim z ich zależności od oprawcy, z trudności mieszkaniowych, przekonań kulturowych, religijnych, nacisków jakim są poddawane ofiary ze strony sprawcy, a także rodziny, kolegów, sąsiadów. Ponadto ogromna rolę odgrywają więzi emocjonalne. Osoba doświadczająca przemocy w całym jej cyklu wierzy w to, że sprawca nie chciał, kocha, ale nie umie wyrażać tej miłości. Często też tłumaczy zachowanie oprawcy. Przemoc to nie tylko działania pozostawiające siniaki, złamania czy oparzenia, to także poniżanie i obelgi.

Zgodnie z art. 6 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie do zadań własnych gmin należy opracowanie i realizacja gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Celem Programu jest efektywne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zmniejszanie jej negatywnych następstw w życiu społecznym i rodzinnym. Art. 9a ww. ustawy stanowi, że gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym, który realizuje działania określone w Programie.

Przemoc domowa może być skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. W celu efektywnego przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony jej ofiar, zmniejszenia skali zjawiska przemocy oraz pogłębiania społecznej świadomości tworzy się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023-2027, zwany dalej Programem.

II. TEORETYCZNE PODSTAWY ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE

1. Pojęcie przemocy w rodzinie.

Przemocą w rodzinie określane jest „każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249) definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Tymczasem według danych statystycznych przemoc w rodzinie jest zjawiskiem powszechnym i stanowi poważny problem społeczny. Znęcanie się nad rodziną jest najczęściej popełnianym przestępstwem w Polsce, zaraz po przestępstwach przeciwko mieniu i życiu.

Przemoc ze strony najbliższej osoby jest doświadczeniem traumatycznym, okaleczającym psychikę. Przemoc w rodzinie przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydentem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

1. JEST INTENCJONALNA – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary.

2. SIŁY SĄ NIERÓWNOMIERNE – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza, a sprawca jest silniejszy.

3. NARUSZA PRAWA I DOBRA OSOBISTE – sprawca wykorzystuje przewagę siły i narusza podstawowe prawa ofiary (np. do wolności, do nietykalności osobistej, do godności, szacunku itp.).

4. POWODUJE CIERPIENIE I BÓL – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

2. Rodzaje i typy przemocy.

Wyróżnia się następujące formy:

1. **Przemoc fizyczna –** nazywana również gorącą, to każde agresywne zachowanie polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień (m.in. popychanie, obezwładnianie, szarpanie, policzkowanie, uderzanie pięścią, kopanie, duszenie, rzucanie przedmiotami, użycie przedmiotów lub narzędzi niebezpiecznych, mogących spowodować utratę zdrowia lub życia).
2. **Przemoc seksualna** – wymuszanie pożycia seksualnego lub nieakceptowanych i niechcianych przez ofiarę praktyk seksualnych w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy.
3. **Przemoc psychiczna** – nazywana również zimną, to umyślne agresywne działania, wykorzystujące nie tyle siłę fizyczną lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące u ofiary zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby, obniżanie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych. Zachowania sprawcy mają na ogół charakter poniżający lub budzący poczucie zagrożenia i wywołują emocjonalny ból lub cierpienie(m.in. wyśmiewanie, wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzenie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, stosowanie gróźb, szantażowanie).
4. **Przemoc ekonomiczna –** przejawia się w uniemożliwieniu dostępu do rodzinnych środków finansowych, prowadzą do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy (np. odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka).
5. **Zaniedbanie** – stan ciągłego niezaspakajania podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych osób zależnych.

Formy przemocy: fizyczna, psychiczna, ekonomiczna i seksualna mogą się przenikać, ale każda może też występować osobno. Osobami doświadczającymi przemocy domowej są najczęściej kobiety, dzieci, osoby starsze lub niepełnosprawne, ale bywają też nimi mężczyźni. Aby lepiej zrozumieć zjawisko przemocy w rodzinie należy również rozważaniami objąć inne aspekty przemocy. J. Mellibruda (1997) wyróżnia dwie jej formy, tzw. typy przemocy wewnątrzrodzinnej:

Przemoc gorąca - gorącą przemoc mogą powodować negatywne i intensywne przeżycia związane z frustracją, z zablokowaniem jakiś dążeń, z niespełnianiem pragnień i oczekiwań. Pojawia się agresywna reakcja na stres, która nie zostaje powstrzymana i kieruje się przeciw członkowi rodziny. Istotnym czynnikiem bywa przekonanie sprawcy o niezdolności ofiary do obrony i poczucie własnej bezkarności. Słabość ofiary wynika z przewagi fizycznej sprawcy lub okoliczności, w których sprawca uzyskuje władzę psychiczną. Towarzyszy mu wtedy poczucie, że „może sobie na wiele pozwolić". Przejawia się ona w postaci napadów furii, złości, wyładowań emocjonalnych. Jest to przemoc naładowana agresją, występująca zwykle w afekcie. Towarzyszą jej bogate formy ekspresji (krzyki, gwałtowne zadawanie bólu, wyzwiska).

Przemoc chłodna - przemoc chłodna wydaje się znacznie spokojniejsza, choć czasem jest to spokój pozorny, skrywający silne emocje, ale skutecznie tłumione i kontrolowane. Polega na realizowaniu przez sprawcę specyficznego scenariusza zapisanego w jego umyśle, a czasem również w obyczajach i środowiskowej kulturze. Człowiek realizujący taki scenariusz przemocy, zmierzając do jakiegoś celu jest gotowy do wtargnięcia na wewnętrzne terytorium psychiczne swego dziecka lub współmałżonka. Znajduje dlatego usprawiedliwienie nawet wtedy, gdy jest świadomy cierpienia, które spowodował. Przemoc taka jest narzędziem oddziaływania zmierzającego nieraz do wzniosłych celów, które uzasadniają bolesne dla bliskiej osoby środki. Jednym ze szczególnie ważnych źródeł przemocy jest skrywane i dotkliwe poczucie niemocy, impotencji fizycznej lub psychicznej, które sprawca stara się zagłuszyć, a czasem zanegować poprzez akty przemocy.

3. Fazy cyklu przemocy.

Aby móc lepiej zrozumieć dlaczego osobom doznającym przemocy tak trudno zmienić swoją sytuację, ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc, a ofiarą. Zdecydowana większość osób nie doświadcza przemocy w sposób ciągły, gdyż przemoc ma tendencję do powtarzania się według określonej, zauważalnej prawidłowości. Istnienie tych cykli pozwala także lepiej wyjaśnić proces wiktymizacji (stawania się ofiarą, traktowania siebie jako ofiary) osób doznających przemocy, a także pojawiający się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności. W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

1. **Faza narastania napięcia –** początkiem cyklu jest zwykle wyczuwalny wzrost napięcia, narastają sytuacje konfliktowe,
2. **Faza ostrej przemocy –** następuje wybuch agresji**,** sprawca przemienia się w kata, może dokonać strasznych czynów nie zwracając uwagi na krzywdę innych,
3. **Faza miodowego miesiąca –** to czas skruchy i okazywania miłości. Sprawca zaczyna

dostrzegać to, co się wydarzyło. Próbuje załagodzić sytuację, przeprasza, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły. Pozwala ofiarom uwierzyć, że teraz będzie inaczej.

Przemoc w rodzinie ma tragiczne konsekwencje. Prowadzi nie tylko do uszkodzeń ciała ofiary, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie, w jaki postrzega ona sama siebie, sprawcę oraz innych ludzi. Narastanie zjawiska przemocy w rodzinie wymaga niezwłocznego podjęcia działań zawartych w niniejszym Programie.

4. Czynniki sprzyjające przemocy w rodzinie.

Przemoc we współczesnym świecie staje się zjawiskiem coraz bardziej powszechnym, a jej zasięg, różnorodność form i konsekwencje natury wychowawczej, psychologicznej, zdrowotnej i ekonomicznej powodują, że należy traktować ją jako zjawisko społeczne istotnej rangi. Próba rozwiązania tego problemu wymaga rzeczywistej współpracy przedstawicieli wielu obszarów życia społecznego, jednakże pierwszym krokiem na drodze do jego rozwiązania jest ujawnienie czynników, które jemu sprzyjają.

Normy społeczne i kulturowe – na przestrzeni wieków istniało silne społeczne przyzwolenie na stosowanie przemocy wobec najbliższych, w szczególności wobec kobiet i dzieci, co w wielu środowiskach znajduje odzwierciedlenie w obyczajach i przekonaniach związanych z rolą mężczyzny w rodzinie („pan i władca”), a także społecznej akceptacji stosowania kar cielesnych. Związane jest to z wciąż funkcjonującymi stereotypami dotyczącymi zachowania kobiet i mężczyzn, ich roli w rodzinie oraz roli w społeczeństwie.

Alkohol i narkotyki – wiele osób stosujących przemoc w rodzinie w chwili popełniania czynów przemocowych jest pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Alkohol i narkotyki powodują osłabienie kontroli nad zachowaniem, zwiększają prawdopodobieństwo zareagowania złością i gniewem na trudności i niepowodzenia życiowe, znoszą zahamowania, zaburzają ocenę sytuacji, wyzwalają skrywane emocje i sprzyjają antyspołecznym i nieakceptowanym zachowaniom. Należy jednak stanowczo podkreślić, że nadużywanie alkoholu lub narkotyków przez osobę stosującą przemoc nie jest w żadnym elemencie czynnikiem zwalniającym z odpowiedzialności za swoje czyny, aczkolwiek osoby te często starają się usprawiedliwiać swoje zachowanie faktem bycia nietrzeźwym. Prawdopodobieństwo wystąpienia aktów przemocy w rodzinach, w których występuje problem alkoholowy jest ponad dwukrotnie większe niż w pozostałych. Przekonanie, że przemoc dotyczy wyłącznie rodzin, w których nadużywa się alkoholu lub narkotyków jest całkowicie błędne.

Dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia – dzieci wychowujące się w rodzinach, w których jest stosowana przemoc często przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są

świadkami lub osobami doznającymi przemocy. Wynika to z faktu, że uczą się od dzieciństwa, iż najlepszym i najbardziej skutecznym sposobem na rozwiązywanie konfliktów jest przemoc, poprzez co będąc dorosłymi zwyczajnie nie umieją odnaleźć się w trudnej dla nich sytuacji i reagują zgodnie z wyuczonym w dzieciństwie wzorcem. Podkreślić należy, że nie każda osoba doświadczająca przemocy w dzieciństwie lub będąca wówczas świadkiem przemocy, będzie sama w przyszłości stosować przemoc, niemniej jednak prawdopodobieństwo w tym wypadku jest zdecydowanie wyższe niż u osoby pochodzącej z rodziny, w której przemoc nie występowała.

5. Skutki przemocy w rodzinie.

Przemoc może spowodować oprócz szkód fizycznych również trwałe i rozległe następstwa w psychice człowieka. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci, którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy,tj. najczęściej dzieci.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe:

-poważne obrażenia ciała,

-wzrost częstości objawów związanych ze stresem (bóle głowy, żołądka, pleców),

-przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój,

-niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji,

-zmienność nastrojów, decyzji,

-lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena,

-kłopoty z zasypianiem,koszmary nocne, kłopoty z koncentracją,

-zaprzeczanie, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci:

-obrażenia cielesne,

-życie w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia,

-brak poczucia bezpieczeństwa i stabilności środowiska wychowawczego,

-liczne schorzenia psychosomatyczne,

-znęcanie psychiczne może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami).

Niezwykle istotne jest podkreślenie, iż konsekwencje stosowania przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta lub też już w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego (tj. trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w przestępstwach, wysoki poziom agresji, nadużywanie alkoholu, branie narkotyków, itp.).

Społeczne konsekwencje doświadczania przemocy:

-przemoc w rodzinie jako siła niszcząca cały system rodzinny niesie za sobą ryzyko dziedziczenia

przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu,
-niezwalczana przemoc przybiera na sile, utrwala się niosąc konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

III. PODSTAWY PRAWNE

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie na lata 2023-2027 został opracowany i będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:
-Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
-Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U.2021 r., poz.1249),
-Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.2020 r., poz. 1359 z późn.zm.)
-Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U.2022 r., poz.1138 z późn.zm.),
-Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.2022 r., poz.1375 z późn.zm.),
-Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.2021 r., poz.1119 z późn.zm.),
-Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U.2020 r., poz.2050 z późn. zm.),
-Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2021 r., poz.2268 z późn.zm.),
-Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wierzbica na lata 2021 – 2030,
-Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025.

IV. ADRESACI PROGRAMU

Program jest skierowany do mieszkańców Gminy Wierzbica, w szczególności do tych, którzy są uwikłani w przemoc jako ofiara, sprawca przemocy lub świadek przemocy.

V. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE WIERZBICA

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2023 – 2027 jest kontynuacją działań podjętych w ramach realizacji programu na lata 2018-2022. Istotnym elementem Programu jest koordynacja działań podejmowanych przez Gminę na rzecz osób doświadczających przemocy oraz sprawców przemocy. Podejmowane dotychczas działania potwierdzają ich skuteczność zarówno w sferze udzielania profesjonalnej

pomocy jak również w sferze działań prewencyjnych. Podstawę programu stanowi podejście interdyscyplinarne, zgodnie, z którym wszelkie działania na rzecz pomocy rodzinie powinny być planowane i wdrażane przez specjalistów z różnych dziedzin, będących przedstawicielami różnych instytucji i organizacji. Trudno ocenić skalę przemocy w rodzinie, najlepiej obrazują ją statystyki, opracowane na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego zebrane w ramach prowadzenia procedury „Niebieskie Karty".

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby założonych Niebieskich Kart w latach 2018-2022.

Liczba założonych Niebieskich Kart w latach 2018– 2022.

Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego				
2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
10	10	12	5	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Wierzbica

W latach 2018 - 2022 zostało łącznie założonych i przekazanych do przewodniczącej Zespołu Interdyscyplinarnego 40 kart, w tym:

- 37 Niebieskich Kart zostało założonych przez Policję,
- 1 Niebieska Karta została założona przez pracownika socjalnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- 1 Niebieska Karta została założona przez pedagoga szkolnego,
- 1 Niebieska Karta została założona przez Poradnię psychologiczno – Pedagogiczną.

Powyższe dane liczbowe nie oddają w pełni obrazu przemocy na terenie Gminy Wierzbica. Zjawisko to jest powszechne, jednak nie zawsze jest ujawniane, co utrudnia rozpoznanie i przeciwdziałanie jej. W ostatnim czasie zauważalna jest tendencja spadkowa osób szukających wsparcia i pomocy w sytuacjach przemocy domowej dlatego też, liczba Niebieskich Kart maleje. Prowadzone działania lokalne jak i ogólnopolskie powodują zmiany świadomości społecznej i z jednej strony zwiększa się gotowość domniemanych ofiar przemocy do ujawniania takich spraw, a z drugiej wiążą się z większym profesjonalizmem przedstawicieli służb zobowiązanych do podejmowania interwencji i udzielania pomocy.

Ofiary przemocy :

Grupą najczęściej doświadczającą przemocy na terenie gminy Wierzbica są kobiety - 37 przypadków. Jako najczęściej występujące formy przemocy wskazane zostały przemoc psychiczna oraz fizyczna.

Zjawisko przemocy wobec mężczyzn zostało określone na poziomie 1 przypadku, z czego jedynymi formami przemocy była przemoc fizyczna i psychiczna.

Przemoc wobec dzieci została ujawniona na poziomie 2 przypadków, z czego dominując ąformą była przemoc fizyczna, seksualna oraz zaniedbanie.

Należy również zwrócić uwagę, że dzieci z rodzin gdzie dochodzi do przemocy nie są wskazywane jako bezpośrednie jej ofiary ale pośrednio narażone są na przemoc i udział w demoralizujących sytuacjach, wielokrotnie interweniując i broniąc ofiarę przemocy domowej.

VI. REALIZATORZY PROGRAMU

Podmioty funkcjonujące na terenie gminy Wierzbica, świadczące pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie to, w szczególności:

1) Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy,
2) Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
4) Posterunek Policji w Sawinie,
5) Placówki oświatowe
6) Służba zdrowia.

Podmioty współpracujące w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie:

1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Chełmie,
2) Sąd Rejonowy w Chełmie,
3) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Profilaktyki, Diagnozy i Terapii Zdrowia Psychicznego "Rodzina",
4) Kuratorzy zawodowi i społeczni,
5) Dyrektorzy, nauczyciele, pedagodzy zatrudnieni w placówkach oświatowych,
6) Lekarze i pielęgniarki,
7) Pracownicy socjalni,
8) Policja.

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego lub grupy roboczej. Zadaniem

zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez:

- diagnozowanie problemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.

Do zadań grupy roboczej należy, w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie,
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy,
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego funkcjonującego na terenie gminy Wierzbica wchodzi 9 osób, są to przedstawiciele niżej wymienionych instytucji:

- 3 osoby z Ośrodka Pomocy Społecznej,
- 1 osoba z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 1 osoba z Posterunku Policji w Sawinie,
- 2 osoby z placówek oświatowych,
- 2 osoby z Zespołu Służby Kuratorskiej.

Zadania służb powołanych do niesienia pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają obowiązek świadczyć: gmina,policja, prokuratura, pomoc społeczna, ochrona zdrowia oraz organizacje pozarządowe.

a) Gmina

Obowiązek przeciwdziałania przemocy w rodzinie, szczególnie w rodzinie z problemem alkoholowym, spoczywa także na samorządach lokalnych. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, do zadań własnych gminy należy m.in. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychologicznej

i prawnej,a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. Możliwości działań na rzecz pomocy ofiarom przemocy domowej podejmowanych na terenie gminy:

- udostępnienie rodzinom, w których występuje przemoc, pomocy psychologicznej i prawnej,

-tworzenie i realizacje programu,

-tworzenie Zespołu Interdyscyplinarnego,

-kampanie społeczne informacyjno –edukacyjne.

b) Zespół Interdyscyplinarny

Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest koordynowanie działań instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności diagnozowanie problemu przemocy, podejmowanie działań w środowiskach zagrożonych przemocą, inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą oraz rozpowszechnianie informacji o możliwościach udzielania pomocy. Zadaniem Zespołu jest również inicjowanie działań w stosunku do sprawców przemocy wrodzinie. Zespół Interdyscyplinarny powołuje Grupy Robocze mające na celu budowanie i realizację strategii postępowania dla konkretnej rodziny dotkniętej przemocą. W skład grupy roboczej wchodzą przedstawiciele służb i instytucji posiadających kompetencje do pracy przy rozwiązywaniu specyficznych problemów w konkretnej rodzinie (wśród nich mogą być członkowie ZI) skład grupy roboczej jest zawsze dobierany w zależności od potrzeb rodziny.

c) Policja

Do podstawowych zadań policji należy m.in.:

-ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,

-inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi,

-wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Działania chroniące ofiary przemocy podejmowane są przez policję zgodnie z obowiązującym prawem:

-interwencja,

-sporządzenie dokładnego opisu zdarzenia (notatka urzędowa),

-zatrzymanie sprawców przemocy stwarzających w sposób oczywisty zagrożenie dla życia bądź zdrowia ofiar, a także mienia,

-wszczęcie postępowania przygotowawczego przeciwko sprawcy przemocy w przypadku zgłoszenia lub stwierdzenia popełnienia przestępstwa,

-zabezpieczenie dowodów popełnienia przestępstwa,

-podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy przemocy,

-udzielanie informacji ofiarom przemocy o możliwości uzyskania pomocy.

Policja jest jedyną instytucją, która może interweniować przez cała dobę, dlatego interwencja taka powinna wprowadzić w rodzinie istotne zmiany, przede wszystkim ujawnienie przemocy, przerwanie izolacji rodziny, wyrównanie dysproporcji sił pomiędzy sprawcą a ofiarą oraz umożliwienie ofiarom uzyskania ciągłego wsparcia przedstawicieli różnych służb. Ogromną rolę w walce z przemocą odgrywają dzielnicowi, którzy jako pierwsi mają kontakt z pokrzywdzonymi, przyjmują zawiadomienia o przestępstwie, pouczają o przysługujących ofierze prawach, informują o placówkach niosących pomoc pokrzywdzonym, tj. schroniskach, placówkach psychologiczno-pedagogicznych.

d) Prokuratura

Osoby poszkodowane na skutek przemocy w rodzinie, a także świadkowie mogą złożyć w prokuraturze bądź na policji zawiadomienie o przestępstwie ściganym w trybie publiczno-skargowym lub na wniosek o ściganie przestępstwa (dotyczy to przestępstw ściganych na wniosek osoby poszkodowanej). W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo prokuratura wspólnie z policją ma obowiązek:

-wszcząć postępowanie przygotowawcze mające na celu sprawdzenie czy faktycznie popełniono przestępstwo,

-wyjaśnienia okoliczności czynu,

-zebrania i zabezpieczenia dowodów,

-ujęcia sprawcy,

-w uzasadnionym przypadku zastosować środek zapobiegawczy wobec sprawcy przemocy w postaci dozoru policyjnego, tymczasowego aresztowania.

e) Sąd Rejonowy

Prowadzenie spraw karnych wobec sprawców przemocy oraz spraw opiekuńczych przed sądami rodzinnymi mającymi na celu ochronę dzieci. Prowadzi nadzory kuratorskie rodzinne i dla osób dorosłych.

Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich. Do tego Sądu można składać następujące wnioski i pozwy:

-wniosek o ograniczenie władzy rodzicielskiej,

-wniosek o zawieszenie władzy rodzicielskiej,

-wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej,

-pozew o zasądzenie alimentów na dziecko,

-wniosek o uregulowanie sposobu kontaktowania się z dziećmi,

-sprawy przeciwko nieletniemu zdemoralizowanemu albo takiemu, który popełnił czyn karalny,
-wniosek o wgląd w sytuację dziecka,
-wniosek o zakaz osobistej styczności z dziećmi,
-wniosek o przysposobienie,
-wniosek o wydanie dziecka,
-wniosek o rozstrzygnięcie istotnych spraw dotyczących dziecka,
-pozew o przyczynianie się do zaspokojenia potrzeb rodziny,
-wniosek o nakazanie wypłacania małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka.
Sąd Rejonowy Wydział Cywilny. Do tego Sądu można składać następujące wnioski i pozwy:
-pozew o zniesienie małżeńskiej wspólności majątkowej,
-wniosek o podział majątku wspólnego,
-pozew o eksmisję.
Sąd Okręgowy Wydział Cywilny. Do tego Sądu można składać następujące wnioski ipozwy:
-wniosek o unieważnienie małżeństwa,
-pozew o rozwód.

f) Pomoc społeczna

Celem działania pomocy społecznej jest umożliwienie osobom, rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których same nie są w stanie pokonać, a także zapobieganie powstawaniu tych sytuacji. Pomocy społecznej udziela się m.in. w przypadku: ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Każda z tych sytuacji może sprzyjać występowaniu przemocy lub z niej wynikać. Pracownik socjalny w ramach swoich obowiązków powinien:
-przeprowadzić wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji,
-przygotować plan pomocy,
-w przypadku stwierdzenia przemocy, skierować do odpowiednich instytucji zajmujących się przemocą, umieścić w schronisku oraz za zgodą osoby poszkodowanej, zwrócić się do policji o pomoc,
-prowadzić „Niebieską Kartę”.
Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy organizuje pracę socjalną (wsparcie finansowe, zapewnienie schronienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie), asystenta rodziny czy też poradnictwo: prawne, psychologiczne i pedagogiczne. Organizuje także obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego.

g) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Prowadzenie konsultacji i poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, prowadzenie warsztatów pogłębiających umiejętności wychowawcze rodziców, psychoterapię systemową dla rodzin zastępczych, prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla rodziców.

h) Ochrona zdrowia

Głównym zadaniem służby zdrowia jest ochrona zdrowia pacjenta. Zjawisko przemocyw rodzinie kwalifikuje się do zakresu sytuacji objętych świadczeniami zdrowotnymi ponieważ bardzo często towarzyszą mu wyraźne uszkodzenia zdrowia somatycznego, zawsze występują poważne uszkodzenia zdrowia psychicznego. W dziedzinie pomocy ofiarom przemocy, oprócz zadań podstawowych, takich jak np. udzielenie pomocy medycznej, istotne jest:

-rozpoznanie sygnałów świadczących o występowaniu przemocy, szczególnie gdy ofiary bądź świadkowie próbują to ukryć,

-umiejętność przeprowadzenia rozmowy umożliwiającej rozpoznanie form przemocy i częstotliwości jej występowania,

-poinformowanie ofiar o możliwościach szukania pomocy,

-wystawienie na prośbę poszkodowanych zaświadczenia lekarskiego o stwierdzonych obrażeniach,

-poinformowanie ofiar o miejscach i warunkach wystawienia obdukcji,

-w przypadku stwierdzenia takiej konieczności lub na prośbę poszkodowanych powiadomienie innych służb np. pomocy społecznej, policji, gminnej komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych,

-w przypadku stwierdzenia podczas badania lub podejrzenia popełnienia przestępstwa, np. ślady ciężkiego uszkodzenia ciała, ślady podejrzanych oparzeń, wykorzystania seksualnego, powiadomienie organów ścigania.

i) Oświata

Nauczyciel, wychowawca, pedagog, dyrektor szkoły podejrzewając, że dziecko jest ofiarą bądź świadkiem przemocy ma obowiązek:

-sporządzić jak najpełniejszą dokumentację spostrzeżeń,

-nawiązać współpracę z instytucjami pomocowymi w celu poszerzenia wiedzy na temat sytuacji dziecka,

-współuczestniczyć w tworzeniu planu pomocy dziecku i jego rodzinie w sytuacji stwierdzenia przemocy,

-powiadomić sąd rodzinny lub prokuraturę rejonową o sytuacji dziecka,

-wspierać dziecko oraz jego rodzinę podczas realizowania planu pomocy,

-monitorowania prawidłowości i skuteczności oddziaływań pomocowych,
-udział w pracach zespołu interdyscyplinarnego i grupach roboczych.

j) Organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe

Informacja o działalności lokalnych organizacji pozarządowych powinna być dostępna w każdej gminie, w przychodni, poradni, szkole itp. Organizacje pozarządowe to są głównie stowarzyszenia, fundacje, kluby. W zakresie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie organizują: telefony zaufania, punkty informacyjno-konsultacyjne, ośrodki pomocy itp.

W ramach swej działalności oferują, m.in.:
-pomoc psychologiczną, w grupie i kontakcie indywidualnym,
-prowadzenie klubów i świetlic środowiskowych,
-pomoc prawną, w tym pisanie pozwów, wniosków,
-pomoc socjalną,
-pomoc socjoterapeutyczną dla dzieci.

k) Współpraca służb i instytucji

Ofiary przemocy w rodzinie potrzebują zwykle pomocy psychologicznej, materialnej, socjalnej, medycznej, a także wsparcia. Niezmiernie istotna jest współpraca i przepływ informacji pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomaganiem ofiarom przemocy, a co za tym idzie tworzenie koalicji lokalnych. Czynniki sprzyjające podniesieniu skuteczności pomocy ofiarom przemocy domowej świadczonej przez różne służby:
-tworzenie zespołów pomocowych składających się z przedstawicieli różnych instytucji, np.policjant, pracownik socjalny, lekarz, pedagog,
-znajomość miejsc, osób, możliwości udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
-konsekwentne egzekwowanie świadczeń wynikających z zadań i kompetencji poszczególnych instytucji,
-podnoszenie kwalifikacji pracowników w dziedzinie zjawiska przemocy domowej oraz sposobów skutecznej interwencji i możliwości pomocy.

VII. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

1. Cele programu.

Cel główny – tworzenie warunków do bardziej skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
Cele pośrednie:
1) Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie,
2) Podejmowanie i wspieranie działań zmierzających do podnoszenia świadomości społecznej

w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie,

3) Organizowanie poradnictwa i interwencji w przypadkach przemocy w rodzinie,

4) Zwiększenie umiejętności diagnozowania przemocy w rodzinie i podejmowania skutecznych interwencji przez przedstawicieli różnych instytucji,

5) Rozwijanie i usprawnianie interdyscyplinarnego systemu interwencji i wsparcia rodziny dotkniętej przemocą poprzez podniesienie skuteczności interwencji wobec problemu przemocy.

VIII. REALIZACJA PROGRAMU

Realizatorem programu jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy. Za realizację poszczególnych zadań odpowiedzialne są instytucje i organizacje wchodzące w skład Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy, w tym głównie członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, którego skład określa Zarządzenie Nr 17/2021 Wójta Gminy Wierzbica z dnia 3 marca 2021 roku zmieniajace zarządzenie w sprawie powołania Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

1. Harmonogram realizacji programu.

L.p.	Działanie	Okres realizacji	Realizator
1.	Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie	2023r. -2027r.	OPS, Zespół Interdyscyplinarny
2.	Uwrażliwianie społeczeństwa na problem przemocy w rodzinie (m.in. prowadzenie kampanii społecznych, kampanie medialne itp.)	2023r. -2027r.	wszystkie instytucje wchodzące wskład Zespołu Interdyscyplinarnego, Zespół Interdyscyplinarny, organizacje pozarządowe
3.	Realizacja programów edukacyjnych, terapeutycznych, w tym prowadzenie grup wsparcia, edukacyjnych i innych dla ofiar przemocy w rodzinie i osób uwikłanych w przemoc w rodzinie	2023r. -2027r.	OPS, PCPR, Oświata, organizacje pozarządowe
4.	Poradnictwo specjalistyczne, pomoc specjalistyczna dla ofiar przemocy w rodzinie (w tym psychologiczna, medyczna, prawna)	2023r. -2027r.	OPS, PCPR, Służba Zdrowia, Oświata

5.	Interwencja kryzysowa, w tym udzielanie schronienia	2023r. -2027r.	PCPR, OPS
6.	Oddziaływania wobec sprawców przemocy w rodzinie	2023r. -2027r.	PCPR, OPS,Policja, Prokuratura, Sąd
7.	Organizowanie szkoleń dla osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	2023r. -2027r.	OPS, PCPR, Zespół Interdyscyplinarny, organizacje pozarządowe

2. Przewidywane efekty realizacji programu.

1. Pogłębienie wiedzy społeczności lokalnej gminy Wierzbica o zjawisku przemocy w rodzinie i sposobach radzenia sobie z tym problemem.
2. Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
3. Zbudowanie na terenie gminy Wierzbica spójnego, pełnozakresowego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
4. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
5.Spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.
6. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie.

IX. BUDŻET PROGRAMU

Program finansowany będzie w zakresie posiadanych środków budżetu gminy, budżetu państwa oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł

X. EWALUACJA

Program ewaluowany będzie poprzez sprawozdawczość dokonywaną w ramach wszystkich elementów systemu. Podstawowymi danymi służącymi do ewaluacji programu będą:

- liczba „Niebieskich Kart”, które wpłynęły do Zespołu Interdyscyplinarnego,
- liczba grup roboczych powołanych w ramach realizacji procedury „ Niebieskiej Karty”,
- liczba udzielonych porad, konsultacji, ilość osób,
- ilość i rodzaj przeprowadzonych działań profilaktycznych.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzbicy do dnia 31 marca będzie przedkładał Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu za rok poprzedni.

XI. PODSUMOWANIE

Istotą efektywności funkcjonowania Programu jest realizacja działań w zakresie, formie i stopniu dostosowanym do potrzeb społeczności lokalnej.

Celem niniejszego programu jest dążenie do integracji i aktywizacji specjalistów i instytucji w obrębie poszczególnych jego zadań w celu skuteczniejszej i kompleksowej pomocy ofiarom z jednoczesnym, pakietem działań, adresowanych do sprawców.

Problemu przemocy w rodzinie nie rozwiąże się w wyniku jednostronnie podjętych działań. Zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie powinno się opierać przede wszystkim na interdyscyplinarności działań instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem i zapobieganiem problemu przemocy, informowaniu społeczeństwa, profesjonalizmie osób pomagających oraz stałym podnoszeniu kwalifikacji pracowników realizujących działania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Należy zatem stwierdzić, że skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga współpracy i współdziałania instytucji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie oraz służb odpowiedzialnych za nasze bezpieczeństwo.

Opracowała:
Beata Sienkiewicz
Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Wierzbicy